

Verslag Federatierreis Albanië 18.10.2024-27.10.2024

Woord vooraf.

Dit was de eerste gecombineerde vlieg- en busreis van de Federatie. Er waren 31 deelnemers en in Albanië reisden we rond in een bus met een Albanese gids (Ols Lafe) en een Albanese chauffeur (Luli).

Onze reisbegeleider was John Heck, tevens lid van de reiscommissie. Tot begin vorig jaar was John ruim 3 jaar werkzaam en woonachtig in Albanië. De door de EU gefinancierde projecten waar hij zich mee bezig hield betroffen vooral preventie van corruptie, o.a. bij justitie en politie. Onze gids Dr. Ols Lafe is een archeoloog, die geschiedenis en archeologie studeerde in Tirana en later opleidingen volgde in de VS. Hij is gepromoveerd op het onderwerp "management van het cultureel erfgoed" en is directeur van het wetenschappelijk centrum voor ontwikkeling van oud en middeleeuws erfgoed. Hij is al jaren betrokken bij diverse opgravingen in Albanië.

Het water uit de kraan in Albanië is niet betrouwbaar als drinkwater. Flesjes water waren altijd beschikbaar in de bus en tijdens maaltijden.

Albanië heeft in het verleden vele oorlogen gekend en talloze opeenvolgende wisselende overheersers. Hiervan zijn de Grieken, Romeinen en Ottomanen degenen die de meeste sporen hebben achtergelaten.

Uiteindelijk werd op 28-11-1912 de onafhankelijke staat Albanië uitgeroepen door de afgevaardigden van een aantal Albanese sprekende provincies. Na het doorstaan van de Tweede Balkanoorlog, de Eerste en de Tweede Wereldoorlog kwam er in 1944 tenslotte een einde aan het oorlogsgeweld. Het leed was nog niet geleden want van 1944 tot 1991 tiranniseerde de dictator Enver Hoxha met zijn communistisch regime en de staatsveiligheidsdienst Sigurimi de bevolking op een gewelddadige manier. In 1990 kwam hier een eind aan toen de bevolking na de val van de Berlijnse Muur en de executie van de Roemeense president Ceausescu ook een eind aan de onderdrukking in eigen land wilde. Iedereen snakte naar vrijheid en wilde normale leefomstandigheden. Na het einde van de dictatuur zijn veel jongeren naar het buitenland vertrokken. Er wonen nu meer Albanen buiten Albanië dan in Albanië. De weg naar toetreding tot de EU is nog lang want de corruptie is diep verankerd in het dagelijks leven van velen.

Vrijdag 18 oktober.

Velen van ons hadden in Noordwijk een hotel geboekt, zodat ze op tijd op het parkeerterrein bij Beuk Travel konden zijn. John en Annemiek (van Beuk Travel) ontvingen ons bij de bus. De bus vertrok om 7.30 uur naar Schiphol waar de anderen zich bij ons voegden. Na het gezamenlijk inchecken vlogen we met de Poolse vliegmaatschappij LOT naar Tirana met overstap in Warschau. Nadat iedereen zijn bagage gevonden had, liepen we naar de klaarstaande gele Albanese bus, die ons verder in Albanië zou vervoeren. Op de voorruit pontificaal een bord met de tekst "Federatie van Past Rotary Clubs". Hier ontmoetten wij onze Albanese gids Ols. Met hem boften we enorm. Hij had een zeer uitgebreide kennis over de geschiedenis en de archeologische opgravingen in het land. Hij sprak bovendien uitstekend engels en was in alles zeer hulpvaardig naar later bleek. Vervolgens inchecken in hotel International, waar we 2 overnachtingen zouden hebben. Dit was gelegen in het centrum van de stad aan het Skanderbegplein. Bij het diner vervoegde de Nederlandse Ambassadeur in Albanië, de heer Reinout Vos, zich bij ons en at een hapje met ons mee. Hij bleek een erg toegankelijke persoon en wisselde geregeld van tafel, zodat ieder van ons gezelschap met hem in gesprek kon komen. Op het plein voor ons hotel hield luide muziek van een festival ons op de kamers wakker tot laat in de avond.

Zaterdag 19 oktober.

Ontbijt in het hotel. Daarna stadswandeling o.l.v. Ols. Eerst het Skanderbegplein, vernoemd naar de nationale held, die in de 15-de eeuw met succes weerstand bood tegen de Ottomanen en waaruit de eenheid van het Albanese volk van vandaag is ontkiemd. Midden op het plein lagen tegels met inscripties van de belangrijkste steden in Albanië. We hadden ook een mooi uitzicht op het mozaïek in de voorgevel van het Nationaal Historisch Museum. We hadden het museum willen bezoeken maar wegens een verbouwing zal het vier jaar gesloten blijven. In plaats daarvan gingen we naar het "House of Leaves", het voormalig hoofdkantoor van de Sigurimi. Ongelooflijk hoe iedereen tijdens het communistisch schrikbewind bespioneerd werd en niemand elkaar meer vertrouwde, ook niet binnen families. Vervolgens naar de Pyramide. Dit gebouw herbergt tegenwoordig een innovatief centrum voor technologie, cultuur en educatie: TUMO. Via steile trappen kun je naar de top klimmen, voor ons dit keer geen optie. Wij gingen naar de Koneteti Kommunist Museum Bar, waar we koffie dronken en een shot Raki gebruikten. In deze bar waren ook huishoudelijke artikelen en gebruiksvoorwerpen uit het communistische Albanië tentoongesteld. Onderweg naar de lunch in het moderne Italiaanse restaurant Panevino, passeerden we het oude kasteel van Tirana, met souvenirwinkeltjes. Omdat de lunches en diners, die altijd uit 3 gangen bestonden, uitvoerig en gedetailleerd in het reisprogramma beschreven zijn, zal ik daar verder geen bijzonderheden over vermelden. Na de lunch reden we met de bus naar Bunk'Art 1. Deze enorme bunker onder de rotsachtige heuvels van Tirana heeft een systeem van tunnels op verschillende hoogte met meer dan honderd kamertjes. In de jaren 70 werd het tunnelstelsel door de communistische partij gegraven als antinucleaire bunker. De toenmalige dictator Enver Hoxha heeft in die tijd overigens 175.000 overkoepelde betonnen bunkers door het hele land laten bouwen tegen mogelijke aanvallen van de vijand. 's Avonds te voet naar ons diner-adres, Home Bistro, een gezellige gelegenheid in het centrum van het uitgangsgedebied.

Zondag 20 oktober.

Na een rustige nacht en een lekker ontbijt vertrokken we om 9u naar Korçë, vóóordat de marathon van Tirana vanaf het Skanderbegplein van start zou gaan. De tocht ging via Elbasan naar Pogradec aan het Meer van Ohrid. Eerst moesten we nog de pas van Thanë passeren, de noord-zuid scheiding in de bergen. Vlakbij het Meer van Ohrid zijn door archeologen resten van paalwoningen opgegraven, die dateren van 8500 jaar geleden. Het Meer van Ohrid is 300 m diep en daarmee het diepste meer van de Balkan. Er leeft een bijzonder soort vis, de Ohrid-forel, die heerlijk smaakt. In Korçë lunchten we in restaurant Villa Cofiel, gesticht in 1920. Zeer knus en gezellig ingericht, heerlijke licht verteerbare lunch gecompleteerd met het plaatselijke "Birra Korca". Daarna liepen we naar het Nationaal Museum voor Middeleeuwse Kunst. De beheerder gaf ons een overzicht van de inhoud van het museum. Er waren 6700 iconen, uitsluitend Albanese, bijeengebracht, voornamelijk afkomstig uit het zuidelijke deel van Albanië. Ongelooflijk, hier was dan ook de grootste hoeveelheid iconen ter wereld in één museum. De iconen besloegen een tijdsspanne van de 13e tot de 20e eeuw. Een aantal konden wij bekijken.

Daarna naar ons onderkomen, Hani I Pazarit Boutique Hotel, in het centrum, vlak bij de oude bazaar. Dit is een buurt met straatjes geplaveid met oude klinkers en verlicht met oude lantaarns. De binnenplaats van ons hotel was in Ottomaanse stijl nagebouwd, heel sfeervol. De kamers bevonden zich rondom de binnenplaats op de begane grond en op de 1ste etage. De kamers waren modern ingericht en van alle gemakken voorzien.

Maandag 21 oktober.

Na het uitchecken reden we naar Voskopja. Dit dorp was 3 eeuwen geleden één van de belangrijkste plaatsen in Zuidoost Europa. Daar was toen de eerste drukkerij van de Balkan en er werd in 1770 het eerste woordenboek gedrukt dat de vier moderne Balkantalen combineerde. De Ottomanen onder leiding van Ali Pasja veegden het ooit zo welvarende centrum van handel en cultuur in 1788 moordend en plunderend van de kaart. Vroeger stonden er 24 kerken en kloosters waarvan er nu nog 7 over zijn. We bezochten de grootste en mooiste, de St. Nicolaaskerk. Deze bevatte een groot aantal fresco's, die grotendeels beschadigd waren. Met de restauratie ervan is al begonnen. We werden ontvangen door de priester van de kerk die ons het een en ander in het Albanees vertelde. Dit werd voor ons weer vertaald in het Engels door onze gids Ols. De straatjes in Voskopja waren geplaveid met kasseien, waardoor het lopen de nodige aandacht vereiste. Gelukkig hadden we tijdens onze reis steeds zonnig en droog weer, zodat we nergens met een glad weggoppervlak te maken hadden met alle risico's van dien. Na het kerkbezoek dronken we koffie op een zonnig terras in de tuin van een restaurant. Vervolgens weer in de bus naar het zuiden. We reden over de SH75, die nog geen jaar geleden geheel gerenoveerd en geasfalteerd was. De SH75 doorkruist een gebied van groene valleien, afgewisseld met steile rotsen en dicht begroeide hellingen met zwarte dennen. Deze weg behoort tot één van de meest indrukwekkende wegen van Albanië, met enorm veel haarspeldbochten en onze chauffeur Luli nam ze alle vlekkeloos. Bovendien reed hij in een rustig tempo zodat tijdens de gehele reis niemand wagenziek is geworden. Hulde voor onze chauffeur! We lunchten bij Farma Sotira in het gehucht Germenj. Dit was een soort boerderij-restaurant waar plaatselijke producten geserveerd werden. We kregen vis uit de aangrenzende visvijver waar we naast zaten en op uitkeken.

Permet is het bestuurlijk centrum van de zuidelijke Vjosë-vallei en is bekend om zijn rozen, volksmuziek, raki, wijn en jam. De Vjosë wordt wel de laatste wilde rivier van Europa genoemd. Slechts met grote moeite kon voorkomen worden, dat de Vjosë afgedamd werd om er ook een waterkrachtcentrale in te plaatsen. In Albanië wordt 95% van de energie opgewekt door waterkracht! Omdat we pas om 18.00 uur aankwamen bij ons hotel, Kaso Ervehe, hebben we weinig kunnen zien van de stad Permet zelf. Het noordelijk gedeelte van de stad wordt gedomineerd door een enorm rotsblok. Deze "Steen van de Stad" is door prehistorisch natuurgeweld op deze plek terechtgekomen. Onze kamer was erg groot, met 2 bedden, een kinderbed, 3 bankstellen en diverse meubels. De bediening in het pas gerenoveerde hotel was erg vriendelijk en behulpzaam. We waren de enige gasten in het hotel.

Dinsdag 22 oktober.

Om 9.00 uur op weg naar de UNESCO-stad Gjirokastër. Eerst door de vallei van de Vjosë tot Luzat en daar linksaf naar het zuiden door de vallei van de Drino. De stad is gebouwd tegen een steile heuvel die uitziet over het dal van de Drino, met smalle kei-straten en boven de stad ligt het machtige kasteel. Aangezien het erg steil was en de bus er niet mocht komen werden we vanuit de oude binnenstad met taxi's naar boven naar het kasteel vervoerd. Gjirokastër betekent "Zilveren Kasteel", naar aanleiding van het feit dat het uit overwegend grijze steen bestaande kasteel zich in de vorm van een bolle driehoek over de langgerekte heuvel aan de zuidoost kant van de stad uitstrekt. In het kasteel, tevens wapenmuseum, werden we door onze gids Ols rondgeleid. Hij vertelde ons over de geschiedenis en over diverse andere interessante zaken. Het grootste gedeelte van het wapenmuseum is gewijd aan de strijd van de partizanen tegen de Italiaanse en Duitse bezetting. Er is buiten bij het kasteel ook een podium gemaakt waar muziek- en dansvoorstellingen worden gegeven. Daarna terug met de taxi's naar beneden naar de oude stad, waar we lunchten bij restaurant Mapo. Vervolgens inchecken in het hotel Argjiro, waar we ook 2 nachten zouden doorbrengen. Daarna te voet door de nauwe straatjes van de bazaar naar het Etnografisch Museum. Toen ondervonden we aan den lijve hoe steil de straatjes waren en hoe hobbelig het plaveisel. Het museum was gehuisvest in de woning van de voormalige dictator Enver Hoxha. Hier worden meubels, kleding en gebruiksvoorwerpen getoond uit vooral de Ottomaanse tijd. Zo kregen we een inkijkje in het dagelijks leven van de bewoners toen. Hierna konden we op eigen gelegenheid de omgeving van de bazaar nader verkennen. In de vele winkeltjes was van alles te bewonderen zoals kleurige tapijten, houtsnijwerk, borduurwerk, beschilderde steen, smeedwerk, schilderijen en veel andere handgemaakte producten. Het centrum van de bazaar, waar 5 straatjes samenkomen, wordt de "nek van de bazaar" genoemd. De straatjes zijn zo steil dat je er met enige moeite kunt lopen. Het steilste straatje heet de crazy street omdat niemand daar normaal kan lopen. Het lijkt dat daar alleen maar dronken mensen voorbij komen. Diner in restaurant Festival pal naast het hotel.

Woensdag 23 oktober.

's Nachts enkele malen wakker geworden door blaffende honden. Na het ontbijt met de bus op weg naar het National Park Butrint, dat op de werelderfgoedlijst van UNESCO staat. Het park ligt op een schiereilandje in het Meer van Butrint en ligt in het uiterst zuidelijke puntje van Albanië, tegenover het Griekse Korfoe. In het jaar 44 BC kwam Caesar in Butrint en stichtte er een kolonie. Door archeologische opgravingen is een aantal resten van oude bouwsels blootgelegd. Overblijfselen van

Hellenistische, Byzantijnse, Romeinse, Venetiaanse en Osmaanse culturen zijn er te zien. Zittend in het Romeinse amfiteater kregen we deskundige uitleg van Ols. Het was overigens heerlijk wandelen in het lommerrijke parkgebied, beschaduwde door de vele bomen. Hierna reden we naar ons lunchrestaurant in Ksamil waar we een mossel- en vismaaltijd voorgeschoteld kregen en dat allemaal met uitzicht op zee. Eén van ons nam na de maaltijd een frisse duik in uitnodigende water. We pauzeerden hier nog een uurtje op het strand in de zon. Daarna via dezelfde route terug naar Gjirokastër over een bergpas en door een tunnel. Tenslotte diner in restaurant Sofra, recht tegenover ons hotel. 's Nachts weer blaffende honden.

Donderdag 24 oktober.

Opstaan, ontbijt en om 9.00 uur in de bus. Vandaag eerst naar Appolonia, een stad die rond 600 BC door Griekse kolonisten uit Korfoe en Korintheë werd gesticht. In de Romeinse tijd bloeide de stad en woonden er ong. 60.000 mensen. Het was het centrum van kennis en educatie. De stad raakte uiteindelijk in verval door een serie aardbevingen. Ols vertelde ons uitvoerig over de opgravingen en leidde ons door de kerk. De iconostase in de kerk is beschermd met vindrijke opplakiconen. Hij leidde ons ook door het museum en buiten langs de overblijfselen van o.a. het voormalig Bouleuterion (plek waar het stadsbestuur vergaderde) en het Odeon (een kleine overdekte schouwburg voor de elite). Vóór het Bouleuterion met zijn 6 Korinthische zuilen werd nog een groepsfoto gemaakt. Van het complex in Appolonia is nog maar 10% opgegraven. Vervolgens reden we naar ons lunchadres, restaurant Trifke, ergens in the middle of nowhere. Heerlijke Dorade. Daarna nog even lekker op het terras buiten gezeten. Na de lunch reden we richting Berat maar stopten eerst bij een wijnmakerij. Dit was het wijngoed van de familie Cobo. Het schijnt één van de bekendste wijnmakerijen in Albanië te zijn. Ze exploiteren 40 hectare wijngaard en verbouwen o.a. de Shesh i Zi-druif, die rode wijn oplevert en verwant is aan de cabernet. We kregen 2 witte en 2 rode wijnen te proeven, waarover niet iedereen even lovend was. Namens alle deelnemers bood Janneke een fles mooie wijn aan aan John, onze reisbegeleider, als dank voor zijn leiding en ook voor de inbreng om deze reis voor ons mogelijk te maken. Daarna reden we door naar ons hotel in Berat, hotel Onufri, waar we aankwamen toen het al donker werd. Na het diner hebben sommigen deze bijzondere stad, ook wel "de stad van de 1000 ramen" genoemd, in het donker verkend. De verlichte voetgangersbrug over de Osum was een niet te missen aandachtstrekker.

Vrijdag 25 oktober.

Na het uitchecken gingen we met de bus naar boven naar het kasteel. Het laatste stukje moesten we vrij steil omhoog lopen. Deze ommuurde stad stamt uit de 4^e eeuw BC, er wonen nu nog tientallen families. De citadel torent hoog uit boven de noordelijke oever van de rivier de Osum en je hebt er een magnifiek uitzicht over de stad Berat. Midden in de citadel ligt de prachtige Mariakerk waarin het Onufri Museum is gevestigd. Onufri was de aartspriester van Elbasan en dé iconenschilder van Albanië. In de kerk is een groot aantal van zijn iconen te zien. Ols gaf uitleg over de betekenis van diverse objecten en vertelde ook over de vondst in deze kerk van één van de oudste bijbels ter wereld. Daarna verder naar Durrës waar we in restaurant Artur een prima lunch kregen. We hadden uitzicht op de Adriatische zee. Na inchecken in hotel Arvi, ook aan de zeeboulevard, gingen we naar het amfiteater, het grootste van zijn soort op de Balkan. Dit is pas in 1966 ontdekt en

gedeeltelijk blootgelegd. De tribune moet aan ong. 18.000 toeschouwers plaats hebben geboden. Onder de tribune werden behalve wilde dieren ook ter dood veroordeelde burgers gevangen gehouden. Ols gidste ons langs en door die ondergrondse galerijen met deskundige uitleg waar nodig. Ook hier werden wederom velen van ons onaangenaam verrast door de afwezigheid van leuningen langs de steile trappen. De wandeling eindigde bij de zeeboulevard, waar palmbomen mooi contrasteerden met de ondergaande zon. Tijdens het diner aten we zeebaars. Durrës ligt aan zee en is nog steeds de belangrijkste havenplaats van Albanië, zowel voor personen- als voor vrachtvervoer. Het is de 2e stad van Albanië en heeft nu ong. 200.000 inwoners. In 2019 werd de stad getroffen door een hevige aardbeving waarbij veel huizen en gebouwen ingestort zijn.

Zaterdag 26 oktober.

Na het ontbijt reden we naar Krujë. Deze hooggelegen citadel op de rots van Krujë is één van de meest tot de verbeelding sprekende plaatsen van Albanië. Hier bewoonde Skanderbeg een kasteel. Hij leefde in de 15e eeuw en wordt beschouwd als de vader van Albanië. Hij verenigde namelijk de clanhoofden van het noorden om gezamenlijk te strijden tegen de Ottomaanse overmacht. De aldus gesmede alliantie tegen de Turken hield een kwart eeuw stand, de Albanezen wonnen 22 grote veldslagen! We bezochten in Krujë eerst de bazaar, waar we nog souvenirs konden kopen. Daarna gingen we naar het museum van Skanderbeg. Het museum toont enkele vondsten uit de oude tijd, maar schetst in beelden en schilderijen vooral de heldenmoed van Skanderbeg. Ook hier kregen we boeiende colleges van onze gids. Daarna lunch in restaurant Kalaja naast het museum. We zaten daar buiten op een

ommuurd terras onder een zonwerende luifel en met uitzicht over de wijde omgeving. Het was weer een erg zonnige dag. Het lopen over de cobblestones begon toch wel vermoeiend te worden. Daarna met de bus richting Tirana naar ons laatste hotel, het Dynasty Hotel. Na het inchecken liep John nog met een groep

enthousiastelingen naar het Grote Park (Parku i Madh), de groene long van Tirana, waar zich ook een groot meer bevindt. Het park en het meer zijn van groot belang voor de recreatie van menig inwoner.

Tijdens het afscheidsdiner werden door John de (anonieme) enveloppen verzameld met bijdragen aan de fooienpot voor onze gids Ols en aan die voor onze chauffeur Luli. Ols had ons daags tevoren gevraagd om evt opmerkingen/discussiepunten en vragen te noteren en bij hem in te leveren om die op deze laatste avond te bespreken. Na de maaltijd heeft hij alle reacties behandeld en alle vragen beantwoord. Het ging over regelingen en situaties in Albanië, waar we nadere informatie over wilden krijgen. Op zijn eigen, luchtige, humoristische wijze probeerde hij iedereen tevreden te stellen. Tijdens de maaltijd werden gids Ols en chauffeur Luli door John bedankt voor hun bijdrage aan het slagen van onze reis. Ols kreeg al meteen een enveloppe aangereikt, Luli, die er nu niet bij was, kreeg de enveloppe tijdens de busrit naar het vliegveld. Tenslotte werd John door Jan O. nogmaals bedankt voor het bedenken en uitzetten van onze tocht.

Zondag 28 oktober.

Na het ontbijt naar de luchthaven van Tirana. De vluchten gingen volgens schema en alle bagage kwam aan. We werden opgewacht door Annemiek van Beuk Travel, ze begeleidde ons naar de bus, die ons weer naar het parkeerterrein in Noordwijk bracht. Daar stonden onze auto's in pikkedonker te wachten.

Sip Tol